

صفحه اول کرونا پخش زنده ویدیو تلویزیون رادیو ایران افغانستان ج

به گودالشهر خوش آمدید

محمد قائد
نویسنده ساکن تهران

۹ تیر ۱۴۰۰ - ۳۰ ژوئن ۲۰۲۱

مجموعه ناظران می گویند، بیانگر نظر نویسندگان آن است. بی بی سی می کوشد تا با انتشار مطالب صاحب نظرانی از طیف‌های گوناگون، چشمانداز متنوع و متوازی از دیدگاه‌ها ارائه دهد. در این مجموعه تلاش شده تا حد ممکن، شیوه نگارشی نویسندگان حفظ شود.

مجموعه یادداشت‌های محمد قائد با عنوان "مشاهدات ناظر پیاده" را هر ماه در صفحه ناظران بی بی سی فارسی بخوانید.

هزار سال دیگر شاید باستانشناسان به بحث دربارهٔ چند صد گود در (خدای ناکرده بقایای) تمدن بزرگ شهر تهران پردازند و نظریه پردازی کنند: اینها به امید رسیدن به معدن طلا و برپا کردن گنبدهای زرین حفر شد، معابدی بود برای قربانی کردن، مکانهایی برای زیچ نشستن منجمان و رصد ستارگان، یا مخازنی نیمه کاره برای نگهداری و پرتاب موشک با کلاهک اتمی؟

در دشتهای ایران و جاهای دیگر دنیا خاک نشست می کند و شاید تا ده قرن دیگر چهرهٔ زمین در نتیجهٔ پائین رفتن سطح آبهای زیرزمینی آبله گون شده باشد. تفاوت در شکل است: فرونشست طبیعی مدور یا بیضی است، گودهای تهران چهارگوشه ای اند با اضلاع منظم هندسی. شاید پژوهشگران آینده به حساب تأثیر مکتب نقاشی کوبیسم بر معمارهای ایران زمین و استفاده از خطکش به جای پرگار بگذارند.

برخلاف شهر باستانی ماچوپیچو در پرو که بر فراز کوه ساخته شد، گودالهای آریایی-اسلامی سوراخهایی اند در دل زمین - و چه زمینی، بگو طلا. البته در شمال تهران هم بهره برداری از نوعی کان زر در کوه به چشم می خورد. بناهایی در ارتفاعات ممنوع (بیش از ۱۸۰۰ متر از سطح دریا) بالا می رود و ظاهراً رندان حق پرست برای انتقال محبس اوین به حاشیهٔ کویر و تبدیل درهٔ خوش آب و هوا و بلندیهای قرق شدهٔ شمال آن به ساختمانهای تجاری و برجهای مسکونی برنامه دارند.

به دستور ناصرالدین شاه اطراف تهران خندق کردند و با خاکش دروازه ساختند اما بدون رودخانه ای که آن را پر کند، یک مشت گودال خالی باقی ماند با نامهای چال هرز و چال خرکشی و چاله حصار و چاله میدان و غیره. از انواع چاله تنها چال سرویس برای اکنونیان آشناست.

سپس با جاری شدن سیل پول نفت - بشکه ای بالای صد دلار و ورود اصطلاح "گونی-پول" به فرهنگ اداری-مالی ایران، قدرتمندانی که دستشان به خزاین بانکها می رسید هر جا زمینی مصادره و غصب کردند، از شهرداری و سازمان منابع طبیعی گرفتند، خریدند یا تغییر کاربری دادند، با برنامهٔ بالا بردن برج به گودبرداری پرداختند.

در بسیاری موارد موفق به برج‌فرازی شدند. در جاهایی پیش از آنکه چیزی ساخته شود چشمه‌ عایدات ارزی خشکید، مملکت به افلاس افتاد و شاید هزار پروژه ساختن برج به خنس خورد. پیوند وثیق دلار و زمین، دو قلم داراییِ مصون از فرسایش در ایران معاصر.

این جا بنای بلندمرتبه را آسمان‌خراش نمی‌نامند. شاید کلمه را مناسب ساختمانهای بالای صد آشکوب به سبک آمریکای جهان‌خوار می‌بینند. شاید هم خراشیدن آسمان را ادعایی فرعونی و مدعایی نمرودی دور از بندگیِ مؤمنانه می‌دانند. دهه ۶۰، ساختمانی در میدان آرژانتین تهران که آرشیکت‌ها می‌گفتند کپی بنایی در شهر دیترویت است رأسی نسبتاً طولانی داشت که به نوکی تیز به رنگ قرمز یزیدی ختم می‌شد. پس از آنکه بانک قوامین آن را خرید، سازه نوک تیز را بریدند تا کوتاه شود. جماعت مضمون کوک کردند که سیخ عمودی اهانت به ساحت نیروهای آسمانی تلقی می‌شد.

حکمت عامیانه می‌گوید کندن چاه مقدم بر سرقت منار. اما در دنیای مدرن قرار نیست برج را پنهان کنی. جلوه پنت‌هاوس (در ایران به فتح پ) با چترهای آفتابگیر و باغ پشت بام هم نشانه موفقیت و هم بخشی از برنامه سوداگری و پولشویی است. در غرب آمریکای قرن نوزدهم هجوم برای طلاشویی از شن کف رودخانه «گولد راش» نام گرفت. بعدها نوشتند کلک مرغابی بود برای کشاندن خلاق به کالیفرنیا.

مشهورترین یا بدنام‌ترین گودال تهران متعلق به بابک زنجانی در شهرک غرب است. پس از سالها کشمکش برای پس‌گرفتن دلار و یوروهای قاچاق نفت از او و کمپانی افرادی قدرتمند که کارگزارشان است، وزارت نفت گویا با اکره پذیرفت چاله عظیم را به جای بخشی از طلب خود بردارد. همین شخص مالک دست‌کم دو گود رهاشده دیگر هم هست، یکی در الهیه و در نوبت پیرشدن. گودهای متروکه تهران تقریباً همه به اسم تشکیلات است اما نام او همچون یک نهاد در آن لیست می‌درخشد. به سیاق دستگاه چای‌ساز، او را می‌توان بزرگ‌چاله‌ساز موفق حکومت اسلامی دانست.

چشم‌انداز یک گودال متعلق به بابک زنجانی در کوهپایه شهرک غرب

یک گودال مشهور دیگر یادگار رئیس سابق پلیس است. پس از مدتی گودبرداری کنار برج میلاد، "سردار" اعلام کرد پول ته کشید. شغلش را از دست داد و به افتخار بازنشستگی نائل آمد اما چه غم اگر بارش را حسابی بسته باشد.

شهردار تهران در این باره می‌گوید "طرح یکی از این گودها کنار برج میلاد را در کمیسیون ماده پنج تصویب کردیم. یکی از ابهامات این بود که چه چیزی ساخته می‌شود. قرار بود دو برج حدوداً ۵۰ طبقه در این محوطه بسازند."

در همان سالهایی که از مرز خسروی تا عتبات به خرج شهروند عوارض‌دهنده تهران دیگهای پلو و آش بار می‌گذاشتند، طرح مبهم تعاونی نیروی انتظامی بدون ارائه نقشه ساخت تصویب می‌شود. دریافت‌کنندگان پرزور دو محموله نفت خام ندا می‌دهند فضولی موقوف. مقامهای روغنکاری‌شده بدیهه اطاعت می‌کنند و منتظر می‌مانند تا سر فرصت به پکردن چاله میراث سردار بپردازند.

در ادامه حرف شهردار: "گودهای پر خطر حدود ۲۰۰ مورد است. یکی دیگر از گودها کنار سفارت قطر است. با زور دادستانی فشار آوردیم ... و اعلام کردیم گود را پر می‌کنیم و هزینه آن را می‌گیریم. برخی از این گودها را پر کرده‌ایم، به ویژه گودهایی که جدی نمی‌گرفتند."

'گودهای جدی‌گرفته نشده' می‌تواند عنوان بخش دوم نمایشنامه «در انتظار گودو» باشد. در چشم‌انداز پیش رو بعید است زمانی عایدات فروش نفت به حد باران رحمت بی‌حساب دیگری برای ازسرگیری برج‌سازی برسد. در رشد منفی اقتصاد مملکت و، در بهترین حالت، رکود مزمن صفر درصد، چه بسیار برج و آپارتمان سوپرلوکس خالی و بی‌خریدار مانده و به احتمال زیاد خواهد ماند. گذشته از موج و معده‌های گذرای مصالح ساختمانی و تأسیسات، خانه خالی به سرعت وا می‌رود و چه بسا شیشه‌ها بشکند و فرو بریزد. آپارتمانی که دو دهه پس از ساخت خالی بماند بیشتر کهنه است تا قدیمی.

با الهام از عنوان یک ماجرای جیمز باند («الماسها ابدی‌اند») می‌توان پیش‌بینی کرد گودهای تهران، برخلاف خندق ناصرالدین شاه، همیشگی باشند. به مفاک‌آباد اهورایی خوش آمدید.

نورا حسینی در روزنامه شرق گزارش می‌دهد "تهران پر از گودال‌های عمیق و خوفناکی است که می‌تواند خانه‌ها و خیابان‌های اطراف را ببلعد، حفره‌هایی عمیق میراث مدیران گذشته شهر تهران. بیشتر این گودهای املاک بزرگ‌مقیاس حاصل پیش‌پروانه‌ها و ساخت‌وسازهایی است که فعالیت ساختمانی آنها با دست‌نهیته شهرداری، منطقه، آغاز می‌شد. از قم، نزدیک به ۳۷۵ گود در سال گذشته هم‌چنان،

حدود ۲۷۵ گود در دسته بندی بسیار پرخطر، پرخطر، میان خطر و کم خطر در شهر وجود دارد.... قرار بود تا پایان سال [۹۹] هیچ گود پرخطری در تهران وجود نداشته باشد."

محل	سازمان	سال ایجاد	وضعیت ایمنی
ولنجک، میدان یاسمن	بهریستی	۹۶	ضعیف
خیابان دربند، کوچه ایرج	ستاد اجرایی فرمان امام	۹۱	نمشخص
مینی سیتی، شهرک نفت	تعاونی مسکن سپاه	۷۷	ضعیف
شهرک نفت مینی سیتی	اداره اوقاف و امور خیریه	۸۶	ضعیف
پلاتر از لوکس طلایی	تأمین اجتماعی	نمشخص	ناحیه گود را بر کرده است
آکابزرگی	کمیته امداد، بانک زنجانی	نمشخص	باید بر شود
چیدر	شهرداری	۹۳	ضعیف
بلوار دریا، میدان کوثر	دولتی	۸۵	ضعیف
فلکه بونگ، بلوار فرحزاد	تعاونی سپاه	۹۵	نمشخص
جنب برج میلاد	شهرداری تهران	۹۲	ضعیف
خیابان ایران زمین	شرکت نفت	۸۳	ضعیف
پادگار امام، بلوار ایوانک	مجمع جهانی اهل بیت	۹۳	ضعیف
بلوار فرحزادی، جنب دادمان	ستاد اجرایی فرمان امام	۹۳	ضعیف
ارغوان غربی	ستاد اجرایی فرمان امام	۹۶	ضعیف
ضلع شمال شرقی بلوار فرحزادی	ستاد اجرایی فرمان امام	۹۳	ضعیف
بزرگراه بافقی	پروژه مشارکتی شهرداری و مؤسسه رویان	۹۵	ضعیف
سردار جنگل	تعاونی ستاد مشترک سپاه	۸۰	نمشخص
خیابان ملت، جنب کوچه طومورث	بنیاد مستضعفان	۸۴	خوب
بلوار کشاورز، تقاطع حجاب	قرارگاه خیابان خاتم	۸۷	ایمنی ندارد
خیابان مدنی	بنیاد مستضعفان	۹۳	ضعیف
شهرک بروجردی	بنیاد مستضعفان	۹۱	ایمنی ندارد

روزنامه شرق

گزارش روزنامه شرق در اسفند ۹۹ با عنوان صاحبان گودهای رهاشده تهران چه کسانی هستند

اما گود پرخطر با خالی کردن چند صد کمپرسی خاک کاملاً بی خطر نمی شود. کالبد طبیعی زمین طی میلیونها سال به درجه ای از تراکم رسیده که برای ایجاد مشابه آن به کار پرخرج مهندسی و ابزاری از قبیل غلتک ویبره نیاز است وگرنه همواره خطر نشست وجود دارد. برای ساخت حتی بنای کوچک سبک روی خاک دستی، باید تا کف گود قبلی پائین بروند. طرحی برای سناریوی کم‌دی: ناگهان دلار می بارد، صدها گود پرشده را تخلیه می کنند تا برج بسازند؛ رگبار دلار مفت بند می آید، بار دیگر پیر می کنند.

واحد گودال، مانند چاه، ممکن است حلقه باشد - یا شاید فقره، باب، عدد، ورطه. جا دارد فضایی فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای پر کردن گود، در برابر حفر چاله و گودبرداری، معادلی تجویز کنند. مثلاً ورطه زدایی، چپانشگری، چاله انباشتی، خاک برگردان.

از عهد باستان رسم بوده در شالوده بناهای معظم لوحی از سفال، سنگ یا طلا بگذارند به نام حکمرانی که فرمان ساختن داد. برای راهنمایی کاشفان آینده شاید در هر گود تهران، چه پرخطر،

میان خطر یا کم خطر، لوحی بنهند با متنی مطمئن و افتخارآمیز، مثلاً:

بدان روزگار نیکو که دلار باریدن گرفت و یورو و پوند و ین باریدن گرفت ما و شرکا و همدستان و آمران و مجریان نیکبخت پیروزمندانه به گودبرداری دست یازیدیم. پس آن گاه که نکبت خشکسالی دلار و ادبار یورو و پوند و ین فرا رسید دست کشیدیم و مگاکها به حال خود رها نمودیم. فرخنده باد مگاک پربرت و باشد که آیندگان به ما رانتیان شیفته خدمت ایول گویند.

اسامی تعدادی از مالکان ۶۲ باغ که اخیراً از شورای شهر تهران مجوز احداث برج گرفته‌اند

سازمان تامین اجتماعی	موسسه خیریه بنیاد رشد
ستاد اجرایی فرمان امام	دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب
بنیاد مستضعفان	بانک تعاون کشاورزی ایران
شرکت بیمه ایران	شرکت بهساز کاشانه
بانک سامان	تعاونی مسکن کارکنان شهرداری منطقه ۲۱ تهران
شرکت تعاونی مسکن کارکنان بانک سامان	شهرداری منطقه ۲۲
شرکت گروه راهبران اقتصادی آرمان	تعاونی مسکن کارکنان و اعضای بسیج شهرداری تهران
شرکت ساختمانی گسترش و نوسازی صنایع ایرانیان مانا	

از تونیت پائشار سلطانی

از همین نویسندگان:

- دیلماج لازم؟ - نخیر مرسی، ترجمه قدغن
- شاملو؛ دهه و دهه‌ها
- سوم اسفند - رضا خان سوادکوهی؛ ظهور - شاید تصادفی، صعود - یقیناً مقاومت ناپذیر
- سی خرداد؛ روزی که مدت‌ها پیش آغاز شده بود
- فانوسی دریایی، برجی در صحرا
- معصومیت بر بادرفته شاعر
- درباره داریوش همایون؛ لایه‌های نوشته، مراتب نویسنده
- نگاهی دیگر؛ سانسور به عنوان خشکشویی